

Selvitys sosiaali- ja terveysalan järjestöjen avustustoiminnan edellytyksistä ja linjauksista

Turun kaupungin lausunto
30.1.2025

1. Raportissa ehdotetaan avustustoiminnan uudistamista kahdella vaihtoehtoisella mallilla.

A - Tasapainoista tulevaisuutta rakentamassa (raportin kappale 4.1.)

B - Muutokseen sopeuttaminen (raportin kappale 4.2)

Kumpi malleista soveltuu mielestänne paremmin uudistuksen lähtökohdaksi?

A - Tasapainoinen tulevaisuus, perustelu: -

B - Muutokseen sopeuttaminen, perustelu: -

C: Ei kumpikaan yllä mainituista, perustelu:

Vaihtoehto A esitellään kattavasti, mutta vaihtoehto B jää ilman tarkempaa arviointia.

Turun kaupungin näkökulmasta huolestuttavaa on, että esitetyssä vaihtoehdossa A vain 15 % avustusten kokonaismäärästä kohdennetaan alueellisten tarpeiden perusteella. Lisäksi mallissa avustusten valmistelu ja päätäntävalta siirretään pois alueilta.

Turun kaupungin näkökulmasta hyvinvointialueiden kyky vahvistaa ja tukea alueellisten ja paikallisten järjestöjen toimintamahdollisuuksia on hyvin merkityksellinen. Niin sosiaali- ja terveysalan järjestöillä kuin muilla järjestöillä on vahva, julkista palvelutuotantoa täydentävä rooli alueellisten ja paikallisten kuntalais- tarpeiden täyttämässä ja saumattomien palveluketjujen muodostamisessa.

Sekä kuntia että hyvinvointialueita yhdistää lainsäädännöllinen velvoite tehdä hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä yhteistyötä alueella hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 7 §:ssä todetaan lisäksi, että sekä hyvinvointialueen että kuntien on edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä.

Turun kaupungin, Varsinais-Suomen hyvinvointialueen ja alueella toimivien järjestöjen välille on muotoutunut toimiva yhteistyö, joka mahdollistaa resurssien tehokkaan käytön ja luontevan työnjaon. Ehdotuksessa mallissa tämä yhteistyö vaarantuu merkittävästi.

2. Selvityshenkilön raportissa esitetyssä Tasapainoinen tulevaisuus- avustusmallissa avustuksia kohdennettaisiin viidelle teema-alueelle, jotka liittyvät yhteiskunnan keskeisiin haasteisiin, joihin liittyvään toimintaan tulisi jatkossa kohdentaa STEA-avustuksia. Teemat liittyvät suomalaisen yhteiskunnan keskeisiin haasteisiin, kuten ikärakenteen muutokseen ja kansansairauksiin.

Kappaleessa 4.1 esitetyt teemat ovat:

- o lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin lisääminen
- o ikääntyneiden toimintakyvyn tukeminen
- o mielenterveyden edistäminen
- o yksinäisyyden vähentäminen ja osallisuuden vahvistaminen
- o väestöterveyden edistäminen ja kansansairauksien ehkäisy

Ovatko esitetyt teemat edustamasi organisaation näkökulmasta perusteltuja?

Esitetyt teemat ovat perusteltuja, mutta mm. paljolti julkisten palveluiden katveessa olevien työikäisten näkökulma puuttuu teemoittelusta. Kaikki työikäiset eivät kuulu lapsiin ja lapsiperheisiin kohdentuvien toimenpiteiden piiriin tai heidän hyvinvointinsa haasteet eivät ole kytköksissä perhemuotoon. Esitetyt teemat eivät riittävästi kohdenna työikäisten hyvinvoinnin ja terveyden merkittäviin haasteisiin. Väestöryhmien ja asuinalueiden eriarvoistuminen ja segregatio ei myöskään tule teemoissa riittävästi esille

Arvionne teema-alueiden tärkeydestä asteikolla 1-5 (1= tärkein, 5 = vähiten tärkeä); Käytä kutakin vaihtoehtoa vain kerran seuraavissa kysymyksissä.

A) Lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin lisääminen

1. **Tärkein**
2. Toiseksi tärkein
3. Kolmanneksi tärkein
4. Neljänneksi tärkein
5. Vähiten tärkeä

B) ikääntyneiden toimintakyvyn tukeminen

1. Tärkein
2. Toiseksi tärkein
3. **Kolmanneksi tärkein**
4. Neljänneksi tärkein
5. Vähiten tärkeä

C) mielenterveyden edistäminen

1. Tärkein
2. **Toiseksi tärkein**
3. Kolmanneksi tärkein
4. Neljänneksi tärkein
5. Vähiten tärkeä

D) yksinäisyyden vähentäminen ja osallisuuden vahvistaminen

1. Tärkein
2. Toiseksi tärkein
3. Kolmanneksi tärkein
4. **Neljänneksi tärkein**
5. Vähiten tärkeä

E) Väestöterveyden edistäminen ja kansansairauksien ehkäisy

1. Tärkein
2. Toiseksi tärkein
3. Kolmanneksi tärkein
4. Neljänneksi tärkein
5. **Vähiten tärkeä**

3. Selvityshenkilön raportissa on esitetty kappaleessa 4.1.3., että järjestöjen toiminnan alueellisia hyödyntämismahdollisuuksia voitaisiin lisätä ja hallinnollista taakkaa keventää siirtämällä hyvinvointialueiden järjestöavustukset STEAn hallinnoitavaksi? Kannatatteko ehdotusta järjestöavustusten siirtämisestä hyvinvointialueilta STEA-avustuksiksi?

Kyllä, perustelu: -

Ei, perustelu:

Toiminnan siirtäminen alueita STEAn hallinnoitavaksi vaarantaa merkittävästi alueellisten ja paikallisten tarpeiden tunnistamista ja resurssien suuntaamista tarpeiden pohjalta. Hyvinvointialueiden sisällä erot tarpeissa sekä järjestökentässä voivat olla hyvinkin suuret ja paikallistuntemus on tämän vuoksi ensiarvoisen tärkeää. Alueellisen ja paikallisen yhteistyön kautta on mahdollista huomioida alueelliset ja väestöryhmäkohtaiset paikalliset tarpeet sekä koko palveluketju mahdollistavasta työstä korjaavaan saakka kuntalaisen hyvinvoinnin edistämiseksi.

Turun kaupungin kannalta olennaista on mahdollisuus yhteensovittaa julkisen sektorin ja koko paikallisen järjestökentän, ei vain sote-järjestöjen tarjonta, osaaminen ja resurssit. STEAlla sote-järjestöjen rahoitusta hallinnoivana kansallisena elimenä ei ole riittäviä edellytyksiä paikalliseen yhteensovittamiseen tai sen tukemiseen.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen, järjestöjen ja Turun kaupungin välille on rakennettu yhteistyö, jonka ylläpitämistä ja edelleen vahvistamista selvityksessä esitetty ehdotus romuttaisi. Yhteistyössä on yhteinäistetty muun muassa avustushakujen aikataulutusta, hakujärjestelmää ja hakukriteerejä sekä

varmistettu, että avustushakemukset ohjautuvat oikealle käsittelijälle. Yhteistyömalli myös varmistaa, että samaan tarkoitukseen ei myönnetä avustusta eri paikoista. Nämä toimet helpottavat järjestöjen kanalta avustusprosessia.

Avustukset ovat olennainen osa järjestöyhteistyötä ja yksi keskeisistä keinoista yhdessä sovittujen tavoitteiden toimeenpanemiseksi. Avustusten hallinnointi alueellisella ja paikallisella tasolla mahdollistaa joustavan ja nopean reagoimisen toimintaympäristön muutoksiin. Selvityksen mukaisessa ehdotuksessa avustukset sidottaisiin pitkiin aikajaksoihin. Malli myös vahvistaa suurten vakiintuneiden keskusjärjestöjen roolia rahoituksen saajina, mikä vaarantaa merkittävästi paikallisen järjestökentän moninaisuuden tukemisen. Kansalaisten näkökulmasta myös pienemmillä paikallisilla järjestöillä on suuri merkitys hyvinvoinnin edistämässä.

Selvityksessä keskitetyn mallin eduksi mainitaan hakemusten laatutason ja osaamisen vahvistaminen. Näitä toimia voidaan tehdä, ja on toteutettu myös alueellisesti. Alueellisessa avustusmallissa pienempienkin järjestöjen osaaminen ja kuntalaistuntemus tulevat huomioiduksi ja toisaalta myös avustuskäsittelijät tuntevat järjestökentän paremmin.

Ehdotetussa mallissa Turun kaupunki tunnistaa riskin, että hyvinvointialueiden osaaminen ja motivaatio järjestöyhteistyöhön heikkenisi merkittävästi, mikäli avustusmääräraha siirtyisi alueilta STEAn hallinnoitavaksi. Mikäli rahoitus siirretään Varsinais-Suomen hyvinvointialueelta STEAlle, tulee Varsinais-Suomen hyvinvointialueelle kohdentuva nykyinen avustustaso kuitenkin ehdottomasti säilyttää.

4. Kappaleessa 4.1.1.6 selvityshenkilö on esittänyt tapoja, joilla teemoja olisi mahdollista työstää edelleen siten, että STEAlla on alkuvaiheessa merkittävä rooli. Miten mielestänne mahdolliset muut teemat tulisi määritellä?

5. Muita huomioitane raportista

Sote-järjestöjen rahoitusmallilla on suuri merkitys myös kuntatoimijoille sekä kuntien, hyvinvointialueiden ja koko järjestökentän (sote-järjestöt ja muu järjestökenttä) yhteistyölle kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Tämä näkökulma jää hyvin ohuelle käsittelylle selvityksessä ja tulisi huomioida jatkokäsittelyssä. Jatkotyöhön ja mahdollisiin tuleviin lausuntokierroksiin tulisi sisällyttää myös kuntakenttä.